

Hobbes' kunstige suverene person

//

//]]]]> //]]>

Thomas Hobbes' politiske filosofi kan ikke reduseres til forestillingen om naturtilstanden og et forsvar for en eneveldig monark. Hobbes' filosofiske bidrag går langt utover dette.

I en artikkel¹ i tidsskriftet *Internasjonal Politikk* har jeg diskutert hvordan idéhistorikeren Quentin Skinner kan vise oss et stykke på vei vekk fra disse mytene når han belyser at Hobbes' *Leviathan* har en avgjørende teori der suverenen er en kunstig person.² Her vil ideene om naturtilstanden og monarkiet fort bli merkelapper som bidrar til å underkjenne betydningen av Hobbes' tenkning og aktualitet for politisk teori i dag.

Av Dag Erik Berg, Ph.D.-kandidat, Universitetet i Bergen

Naturtilstanden

//]]]]> //]]>

Hobbes er utvilsomt mest kjent for sin påstand om at livet i naturtilstanden er «solitary, poore, nasty, brutish, and short». Denne tilstanden er såpass uholdbar at alle individer kan se at de må gi opp sine rettigheter til alle ting og etablere en felles suveren. Når naturtilstanden gir et ufullstendig bilde av Hobbes' systematiske tenkning, så legger den likevel avgjørende premisser. Den er altså ikke uviktig i Hobbes' system. Tvert om: Naturtilstanden viser Hobbes' pessimistiske individsyn på sitt mest dramatiske; den er fundert på en teori om individets absolutte begjær til alle ting og er et antropologisk uttrykk for en metafysikk med frie legemer i bevegelse. Naturtilstanden representerer en konsekvent skepsis i Hobbes' system.

Målet for Hobbes' tenkning er likevel å etablere en suveren som kan samle all makt, skape fred og betingelser for en materiell utvikling.

Suverenen som etableres er ikke primært en monark, fordi monark strengt tatt ikke er synonymt med suverenen i Hobbes' system. Det er på dette punktet at Quentin Skinner har gitt en viktig klargjøring når han har fremhevet at Hobbes' suveren er en kunstig suveren person. Skinner knytter her an til Hobbes' idé om autorisering, som er et avgjørende teoribidrag i *Leviathan*. Autorisering er avgjørende for at suverenens handlinger skal representere kontraktsforfatterne. Et individ er en «autor», altså forfatter, og sammen kan individene institusjonalisere suverenen i et system der de kan identifisere seg med suverenens handlinger som sine egne.

Personae

//]]]]> //]]>

Emnet har vært belyst av flere Hobbes-tolkere før Skinner. David Gauthier³ hevdet at autoriseringen både var det teoribidraget som skiller Leviathan fra Hobbes' tidligere arbeid og at det utgjorde punktet der Hobbes har gitt et varig bidrag i moderne politisk tenkning. Det er i en slik sammenheng at man kan lese Hanna Pitkins klassiske bidrag om politisk representasjon.⁴ Pitkin begynner med Hobbes' teori om representasjon når hun diskuterer ulike varianter av representasjon i den moderne staten.

Når Skinner har bidratt til å klargjøre hvordan Hobbes kobler suverenitet og representasjon, så skjer det primært gjennom fokuset på uttrykket person. Hobbes valgte nettopp ordet person (Persona) i ordets opprinnelige (latinske) betydning. Person kan best kan forstås som en maske på et teater. Den kunstige suverene personen representerer slik flere individer på en enhetlig måte. Individene kan identifisere seg med suverenens handlinger som deres egne og suvereniteten blir dermed udelt og helhetlig, selv om det i praksis må være en naturlig person som handler.

Lærdom og aktualitet

//]]]]> //]]>

Det er flere lærdommer å trekke fra denne fremstillingen av Hobbes. Det første er å justere betydningen av monark (som står sterkt især blant lesere av Foucault). Det andre er å justere oppfatningen om at Hobbes bidrag til internasjonale relasjoner nødvendigvis består i en endeløs konflikt.

Målet var en «velordnet suveren». Hobbes' individsteori representerer hele tiden en mulighet til splittelse og problemer for intern orden og kan dermed undergrave det «velordnede systemet». Det viktige for demokratiteori er at Hobbes' *Leviathan* er mer sammensatt enn Skinner fremhever. Når et individ «gir opp» sine rettigheter til den suverenen som er autorisert, så ligger det også et element av fremmedgjøring overfor suverenen. Slik sett bruker Hobbes to teorier på samme tid. Autorisering er et radikalt demokrati der kontraktsforfatterne er representert. Samtidig er Hobbes fullstendig udemokratisk når individet i praksis umyndiggjør seg selv i autoriseringen.

Endelig kan Skinners fremstilling av den kunstige suverenen gi et grunnleggende teoriehistorisk utgangspunkt for å diskutere undertrykte og marginaliserte grupper. Ideen om representasjon har i stor grad blitt dyrket i tilknytning til temaer som det flerkulturelle samfunn. Hobbes' bidrag om representasjon og suverenitet har ikke kommet frem her. Et grundigere arbeid med Hobbes kan, slik jeg ser det, gi et utgangspunkt for å klargjøre både bredden og kompleksiteten i den nedarvede, politiske teorien, samt å belyse vår tids spørsmål mer sivilisatorisk. Hobbes har ikke bare hatt en virkningshistorie i tilknytning til den moderne nasjonalstaten, men hans tenkning viser også noe av de problematiske sidene ved modernitetens grunnprinsipper slik som individ, likhet, rettigheter og suverenitet.

Les artikkelen fra *Internasjonal Politikk* på [Idunn](#).

Noter

¹ Berg, Dag Erik. 2010. «Skinner og Hobbes' kunstige suverene person som velordnet suverenitet». *Internasjonal Politikk* 68 (4): 589–608.

² Skinner, Quentin. 2002. «Hobbes and the purely artificial person of the state». I *Visions of Politics. Volume 3: Hobbes and Civil Science*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 177–208.

³ Gauthier, David P. 1969. *The logic of Leviathan: the moral and political theory of Thomas*

Hobbes. Oxford: Clarendon Press.

⁴ Pitkin, Hanna F. 1967. *The concept of representation*. Berkeley: University of California.